

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LARA 2018

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: Awara 2½

Bammbiri ili li na masiatari a 6.

NDAELA NA MAFHUNGOTHANGELI

1. Heli bammbiri li na KHETHEKANYO THARU:

KHETHEKANYO YA A:	Maanea	(50)
KHETHEKANYO YA B:	Zwibveledzwa Zwilapfu zwa Vhudavhidzani	(30)
KHETHEKANYO YA C:	Zwibveledzwa Zwipfufhi zwa Vhudavhidzani/ zwa Tsumbedzi/zwa Mafhungo	(20)

2. Fhindulani mbudziso NTHIHI u bva kha khethekanyo INWE na INWE.

3. Nwalani nga luambo lune na khou lingwa ngalwo.

4. Thomani khethekanyo INWE na INWE kha siatari LISWA.

5. Ni fanela u pulana (tsumbo: mapa wa muhumbulo/nyolo/tshati ya nyelelo/maipfi a re khii na zwiñwe), u vhalulula na u sedzulusa mushumo wañu. Pulane yañu i tea u RANGELA maanea.

6. U pulana hothe hu tea u sumbedzwa nga u ralo. Ni eletshedzwa u thutha pulane yothe nga u tala mutalo u budekanyaho khayoy.

7. Ni eletshedzwa lwa tshothe uri ni shumise ndangatshifhinga iyi yo anganywaho:

KHETHEKANYO YA A:	Henefha kha minetse ya 80
KHETHEKANYO YA B:	Henefha kha minetse ya 40
KHETHEKANYO YA C:	Henefha kha minetse ya 30

8. Nomborani phindulo dzañu sa zwe thoho dza nomboriswa zwone kha bammbiri la mbudziso.

9. Nani phindulo INWE na INWE thoho yo teaho.

10. Musi ni tshi vhalala tshivhalo tsha maipfi, maipfi a re kha thoho ye na nanga ha tei u katelwa kha itsho tshivhalo.

11. Nwalani nga vhudele nahone zwi no vhalea.

KHETHEKANYO YA A: MAANEĀ**MBUDZISO 1**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha dza malo dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha 250 u ya kha 300.

- 1.1 Masiandaitwa a ḍiswaho nga ṅwambo wa u tshimbila vhusiku. [50]
- 1.2 Zwa ṅwaha wa mahola (2017) zwo vha zwiṅwe vho. [50]
- 1.3 ṅwalani maanea ane a fhela nga maipfi haya: ... ndo zwi vhona uri tshivhoni tshi a fhura. [50]
- 1.4 Zwo iteaho ḍuvha ilo a thi nga zwi hangwi. [50]
- 1.5 Vhasidzana vha a konesa tshikoloni u fhirisa vhatukana. Ṭatani khani. [50]
- 1.6 Ṭalelani zwifanyiso zwi tevhelaho nga vhuronwane uri ni ḍo kona u ṅwala maanea ane a anana nazwo. Nangani tshithihi ni ṅwale ngatsho maanea aṅu. Maanea aṅu ni a ṅee ṭhoho yo teaho.

1.6.1

[Tshi bva kha: Inthanete]

[50]

1.6.2

[Tshi bva kha: Inthanete]

[50]

1.6.3

[Tshi bva kha: Inthanete]

[50]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A:

50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI**MBUDZISO 2**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha n̄a dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha 120 u ya kha 150.

2.1 VHURIFHI HA VHUKONANI

Muṅwe mugudiswa sa inwi o n̄ewa pfufho nge a wana vhuimo ha u thoma kha muṅatisano wa nyambedzano wa vundu.

Muṅwaleleni vhurifhi ha u mu fhululedza kha zwe a swikelela.

[30]**2.2 NGANEAVHUTSHILO YA MUFU**

Muṅwe murado wa muṅa we a shela mulenzhe zwihulusa kha mvelaphanda ya muṅa wa haṅu o lovha. Vha muṅa vho ta inwi uri ni n̄wale nganeavhutshilo yawe.

N̄walani nganeavhutshilo ine na do vhala nga duvha la mbulungo.

[30]**2.3 ATHIKILI YA GURANND̄A**

Vha gurand̄a ya Mirror vho ni humbela uri ni n̄wale athikili ine ya do andadzwa kha gurand̄a yavho ni tshi khou kaidza vhaswa vthane vha shavha tshikolo vha ya vha monamona mimoloni nga tshifhinga tsha tshikolo. Ni sumbedze zwivhi zwi no vhangwa nga maitete ayo kha athikili iyo.

[30]**2.4 TSHIPITSHI TSHA FOMALA**

Muzwala waṅu o humbela u ita munyanya wa u pembelela u phasa hawe digirii ya vhulimi. O ni humbela u vha tshiambi tsha duvha munyanyani uyo.

Zwino inwi n̄walani tshipitshi tshine na do vhala nga duvha ilo.

[30]**THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 30**

**KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI/
ZWA TSUMBEDZI/ZWA MAFHUNGO****MBUDZISO 3**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu tea u vha maipfi a u bva kha 80 u ya kha 100.

3.1 GARATA YA THAMBO

Tshivhidzo tshine na dzhena khatsho tsho fhedza u fhatu kereke. Tsho humbula u ita vhumambo ha u vula kereke iyo. Tsho ni humbela u nwalala garata ya u ramba vhatu u da kha vhumambo ha u vula kereke iyo. [20]

3.2 POSIKARATA

Makhadzi wanu vho ri vha tshi vhuya mushumoni nga tshiendedzi tshine vha tshi shumisa vha tangana na khombo ya goloi vha mbo di vunde tshanda.

Inwi vha nwalaleni posikarata ni tshi khou vha tamela mashudu a u tavhanya u fhola. [20]

3.3 NDAELA

Mirado ya LRC ya tshikolo tsha hanu i khou lavhelelwa u ya mutanganoni wa vhumangaphanda u no do farelwa Yunivesithi ya Venda lwa maduvha mavhili.

Inwi sa murangaphanda wavho nwalani ndaela dzine mirado iyo ya tea u dzi tevhedza musi vha afho mutanganoni. [20]

**THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:
MARAGAGUTE:**

**20
100**